

Posudek školitelky na diplomovou práci Bc. Terezy FOUSOVÉ
Od padlého anděla k blond'até bestii: postavy prostitutek v Balzakově Lesku a bídě
kurtizán a Zolově Naně

Ve své diplomové práci se Tereza Fousová zaměřila na dva giganty francouzské literatury devatenáctého století, jejichž tvorba byla dávno zevrubně zpracována a popsána v tisících akademických prací po celém světě. Skutečně se zdá, že o Balzakovi či Zolovi se toho na úrovni magisterského studia nedá příliš mnoho „nového“ vybadat. Jediné řešení může spočívat ve výběru velmi konkrétního tématu, sociologicky zajímavého jevu, určitého obratu v dějinách národní mentality, jehož prostřednictvím pak lze porovnat poetiku obou autorů bez nebezpečí opakování učebnicových frází.

Studentka za tímto účelem zvolila postavy prostitutek a jejich vývoj od romantismu, jemuž jsou Balzakovy hrdinky stále ještě poplatné, k Zolovu naturalismu. Během několika desítek let ve Francii skutečně dochází k pozoruhodné změně náhledu na tyto provozovatelky „nejstaršího řemesla“: Z romantických padlých andělů, kteří se na ulici dostávají po smrti svých rodičů, prodávají se proti své vůli (případně z nutnosti zabezpečit příbuzné), symbolicky se očišťují nešťastnou „pravou láskou“ a utrpením z ní vzešlým a následně umírají pro své vyvolené, se postupně stávají cynické požitkářky a manipulátorky, jež své mužské oběti stahují do bahna, připravují je o majetek i životy a vykonávají tak jakousi geneticky naprogramovanou pomstu spodiny na aristokratických a měšťanských vrstvách Druhého císařství. Z *Dámy s kaméliemi* se stává *Nana*, z Máří Magdalény Medusa, z padlého anděla pohanská modla-požíračka.

V rozsáhlém historicko-sociologickém úvodu práce (Skutečně bylo třeba jít oklikou až přes antiku?) Tereza Fousová mapuje západní dějiny prostituce, se zvláštním ohledem na devatenácté století, v němž dochází k nebyvalému rozšíření, diversifikaci a zároveň demokratizaci tohoto jevu. Typologie dobových francouzských prostitutek je skutečně tak bohatá, že čeština ani nedisponuje dostatečným množstvím příslušných termínů.

K vymezení základních charakteristik romantického pohledu na prostitutky Tereza Fousová užívá korpusu složeného z Balzakova románu *Lesk a bída kurtizán* (Ester), Dumasovy *Dámy s kaméliemi* (Marguerite Gautier), Hugovy *Marion de Lorme* (stejnojmenná hrdinka) a Sueových *Tajností Paříže* (Fleur-de-Marie). V následujících kapitolách sumarizuje získané poznatky a sestavuje jakýsi topos „romantické prostitutky“ ve francouzské literatuře. K rozsahu načtených textů ani práci s nimi nemám žádné vážnější připomínky. Snad jen v syntetické fázi se autorka mohla vyhnout zbytečnému opakování některých skutečností, ale tento nešvar byl po mém upozornění podstatně zmírněn. (V této souvislosti kvituji s povděkem, že Tereza Fousová se mnou chodila svou studii průběžně konzultovat a veškeré mé připomínky následně zapracovávala do původního textu.)

Naturalistická ztvárnění prostitutek jsou v diplomové práci zastoupena Zolovou *Nanou*, *Prostitutkou Elisou* Edmonda de Goncourt, Huysmansovým románem *Marta, příběh prostitutky* a povídkou „Pomsta ženy“ ze sbírky *Ďáblice* od Julese Barbeyho d'Aurevilly.

Vrcholem studie jsou bezpochyby textové analýzy románu *Nana*, jimiž Tereza Fousová skvěle ilustruje Zolovu ironicko-desakralizační hru s antickými mýty (Venus victrix pro měšťáky), jeho naturalistický bestiář (Nana jakožto lascivně se opékající husa, plavá

klisna vyvolávající patriotické vášně či zlatá moucha líhnoucí se z hnoje) i apokalyptické vizionářství (celá Francie Druhého císařství nechávající se morálně rozložit a fyzicky pozřít trestající bestii).

Na pozadí tohoto kontrastu mezi romantickými a naturalistickými prostitutkami se Tereza Fousová okrajově dotýká i dalších příbuzných témat jako například společenských změn vedoucích k ústupu aristokracie a stále se zvyšujícímu sebevědomí pařížských měšťanských zbohatlíků; dobové fascinace exotickými kráskami a zároveň zjevného antisemitismu provázejícího pohled na „židovskou prostitutku“ a „židovského bankéře“; (ne)přítomnosti dětí v životech i snových představách jednotlivých hrdinek; rozporu mezi individuální svobodnou vůlí a formálně uznávaným společenským determinismem; věčných otazníků kolem spásy a zatracení, mezi nimiž se romantické a naturalistické postavy pohybují s často paradoxní lehkostí, atd. Jak vidno, prostituce měla své pevné místo ve francouzské společnosti devatenáctého století, která skrze nejrůznější typy „kněžek lásky“ ventilovala svoje sny, metafyzické aspirace, ale i strachy či obsese.

Diplomová práce Terezy Fousové po mém soudu splňuje veškeré náležitosti předepsané pro tento druh akademických prací, takže ji vřele doporučuji k obhajobě. Vzhledem k nezanedbatelnému množství formálních nedostatků, které jsem v textu průběžně opravovala, nechávám konečné rozhodnutí mezi hodnocením „výborně“ a „velmi dobře“ na studentčině výkonu u obhajoby a na společném rozhodnutí komise.

V Praze dne 4. 6. 2014

doc. PhDr. Eva Voldřichová Beránková, Ph.D.